

Українська делегація готується до участі у щорічних міжнародних кліматичних переговорах ООН (COP 24), які відбудуться з 3 по 15 грудня в Польщі. Українська кліматична мережа оприлюднює заяву від 30 екологічних організацій країни з вимогою до Уряду переглянути національні цілі кліматичної політики та зобов'язання України, щоб достойно представити свої позиції для ООН у Польщі.

Далі текст заяви:

1. Уряд має офіційно заявити про початок перегляду національного внеску в Паризьку угоду (НВВ) у 2019 році.

Паризька угода означає, що НВВ України має вести до утримання росту світової температури на рівні значно нижче 2 (1,5) градусів. Поданий Україною у 2015 році НВВ говорить про утримання викидів до 2030 р. в межах 60% від рівня 1990 р. Але в 2016 році викиди вже становили 36% від рівня 1990 р. Обмеження росту глобальної температури неможливе без скорочення викидів парникових газів, тому НВВ України не має бути вищим ніж 36% від 1990 року. Стратегія низьковуглецевого розвитку України і Енергетична стратегія 2035 закладають можливості для скорочення викидів. У внутрішній політиці Україна вже має амбітніші цілі, ніж вона заявляє на міжнародному рівні. Зобов'язання скорочувати викиди має 71 українське місто, які подали План дій сталого енергетичного розвитку в рамках міжнародної ініціативи Угода мерів. Європейський Банк Реконструкції та Розвитку та GIZ надають уряду підтримку для перегляду НВВ найближчим часом. Тому кліматичні переговори в Катовіце – це нагода заявити про встановлення такого національного внеску, що вестиме до скорочення викидів, а не їх зростання.

2. Україна має здійснити справедливий перехід на 100% відновлюваної енергетики (ВДЕ) до 2050 р.

Досягнення цілей Паризької угоди можливе лише при відмові від викопного палива до 2050 року. У 2018 році 4 українських міста, Львів, Житомир, Кам'янець-Подільський і Чортків заявили про перехід на 100% ВДЕ. Ми певні, що протягом 2019 подібні заяви зробить ще ряд міст. Уряд має відреагувати на прагнення громад переходити на ВДЕ та ініціювати розробку плану енергетичного переходу для України. Відновлювана енергетика не лише підвищить енергетичну безпеку і незалежність за рахунок зменшення імпорту енергоресурсів, але і сприятиме економічному зростанню, зменшенню соціальної нерівності, покращенню якості життя і скороченню викидів парникових газів. Відмова від традиційної енергетики в перспективі розвитку до 2050 року і перехід на ВДЕ також сприятимуть виконанню низки міжнародних зобов'язань України в рамках Угоди про асоціацію, членства в Європейському Енергетичному Співтоваристві та ратифікації Паризької угоди. Економічна та технічна здійсненність переходу підтверджена дослідженнями українських та міжнародних організацій. Звертаємо увагу, що світова спільнота не вважає ядерну енергетику частиною рішення, а радше частиною проблеми, оскільки вона не здатна швидко, вигідно та безпечно зменшити викиди парникових газів. Будівництво лише одного нового енергоблоку АЕС коштує більше 6 мільярдів євро, триває довше 10 років, і створює проблеми: радіоактивні відходи, використання великих обсягів води для охолодження та ризику нових аварій. На противагу відновлювані джерела енергії, особливо сонячна та вітрова енергетика, показують стрімке зростання встановлених потужностей поряд зі зменшенням їх вартості та мають великий економічний потенціал. Тим не менш, впровадження переходу до 100% ВДЕ повинно відбуватися з дотриманням природоохоронних заходів та принципів сталого розвитку.

3. Об'єкти відновлюваної енергетики мають базуватися на принципі сталості

Паризька угода визначає принципи сталого розвитку обов'язковими для всіх заходів з попередження чи адаптації до змін клімату. Це стосується запровадження ВДЕ, до яких належать ГЕС, СЕС та ін. Через слабкі інституції та брак фахівців, в Україні складно забезпечити дотримання принципу сталості при розвитку ВДЕ. До прикладу, під час розміщення об'єктів гідроенергетики недостатньо досліджується потенційний вплив їхньої діяльності на водні екосистеми. Як наслідок, діяльність ГЕС призводить до зневоднення водойм, обмеження нересту та погіршення якості води. Впровадження діяльності у сфері зміни клімату потребує оцінки впливу на довкілля. Наслідком виконання оцінки є визначення умов за яких така діяльність може впроваджуватися. Приклад висновків з ОВД по річці Шопурка у Закарпатській області показує брак відповідних знань як у проєктів, і громадськості, і в

суб'єкта господарювання. Тому, такі зміни залишилися не прописаними. На етапі прийняття стратегічних документів, зокрема, Програми розвитку гідроенергетики до 2026 року не проведено стратегічної екологічної оцінки у контексті попередження кліматичних наслідків для довкілля від реалізації проектів ВДЕ. Прикладом не дотримання принципу сталого розвитку під час провадження проектів ВДЕ є будівництво ВЕС на полонині Боржави, яка ввключена до територій Смарагдової мережі.

4. Вимагаємо включити громади у процес національної кліматичної політики

Українські міста добровільно беруть зобов'язання по скороченню викидів і переходу на 100% ВДЕ. Вони залучають міжнародні інвестиції у енергоефективність і з місцевих бюджетів фінансують утеплення будівель, впроваджують енергоменеджмент та оптимізують міський транспорт. Державна політика втілюється у громадах і має бути передбачуваною та зрозумілою для них. По-перше, при оновленні НВВ необхідно врахувати кліматичні цілі, поставлені перед собою містами. По-друге, залучати громади до виконання стратегічної екологічної оцінки проектів і програм, що стосуються відповідних громад.

5. Наполягаємо на врахуванні змін клімату у всіх сферах політики держави

За національну політику зі змін клімату відповідає Мінприроди, але кліматична політика нерозривно пов'язана з енергетикою та інфраструктурою. Мінприроди не має повноважень формувати енергетичну чи інфраструктурну політику – вони віднесені до відання відповідних міністерств. Зміна клімату тісно пов'язана з усіма сферами суспільних відносин держави. До прикладу, поводження з відходами, нерозмитнені авто, які не відповідають стандарту Євро-5 (у тому числі так звані "євробляхи"), розвиток тваринництва та вирубка лісів впливають на викиди парникових газів. Незважаючи на те, що стратегічна екологічна оцінка вимагає врахування кліматичних наслідків, немає механізму врахування проблеми змін клімату та забезпечення умов для скорочення викидів парникових газів при розробці національних стратегій та програм. На практиці органи центральної влади практично не співпрацюють між собою в цій сфері. Для узгодження різних політик задля подолання змін клімату уряд має розробити інтегрований національний план з енергетики та клімату до 2030 року, згідно рекомендацій Енергетичного Співтовариства. Також потрібно посилити впливовість Міжвідомчої комісії із забезпечення виконання Рамкової конвенції з питань змін клімату ООН, включивши до оновленого складу комісії чиновників вищої ланки міністерств і відомств. Хтось з віце-прем'єр-міністрів має очолити комісію, щоб вона могла інтегрувати питання змін клімату в роботу усіх міністерств.

6. Міносвіти України має почати та розвивати освіту та просвіту з питань зміни клімату

Попри зусилля громадськості і уряду, пріоритет проблеми змін клімату незрозумілий для пересічного громадянина України від фермера, вчителя природознавства, голови сільради, народного депутата, чиновника до бізнесмена. Доказом цього є рік застосування процедури з Оцінки впливу на довкілля, звіти з якої мають містити опис кліматичних факторів. Аналіз звітів свідчить, що і їх автори і експертна громадськість не володіють знаннями для опису ризиків оцінюваної діяльності в умовах змін клімату. Заходи для попередження ризиків не прописуються у висновках цих звітів. З 12 жовтня 2019 року діє закон про Стратегічну екологічну оцінку і всі документи державного планування повинні проходити оцінку наслідків для довкілля, вклучно з викидами парникових газів та впливом на клімат. В Україні немає достатньо спеціалістів, які можуть оцінити такі ризики та запланувати заходи із їх попередження. Потрібно готувати спеціалістів у цих напрямках: залучати закордонних експертів, які можуть ділитися досвідом та сприяти підготовці вітчизняних фахівців, ввести відповідні спеціальності у ВНЗ України. Мінприроди повинно взяти на себе контроль за якістю таких навчальних програм, розробляти методи та інструкції для врахування змін клімату у процедурах оцінки впливу на довкілля та стратегічної екологічної оцінки.